

ÄR DET SKILLNAD PÅ INVANDRING OCH INVANDRING?

ATTITYDER TILL ARBETSKRAFTS- OCH FLYKTINGINVANDRING I SVERIGE

ELINA LINDGREN

Sammanfattning

Efter att ha varit relativt frånvarande i den politiska debatten i början av 2000-talet har invandringspolitikerna de senaste åren seglat upp som en av de hetaste frågorna i Sverige. I den här rapporten undersöks sambandet mellan attityder till invandring och ett antal faktorer som tidigare visat sig ligga till grund för sådana attityder, såsom oro för ekonomin, välfärdssystemet och den nationella sammanhållningen, samt sambandet med partisympati. Hur dessa faktorer återspeglas i attityder till arbetskraftsinvandring respektive flyktinginvandring hos svenska folket testas genom analyser av 2017 (arbetskraftsinvandring) respektive 2016 (flyktinginvandring) års nationella SOM-undersökning. Resultaten visar att det finns samband mellan olika orospekter såväl som partisympati, och attityder till invandring. Det framkommer också att det, trots att förklaringsmönstren ofta liknar varandra, finns vissa skillnader när det gäller attityder till arbetskraftsinvandring respektive flyktinginvandring – något som indikerar att det ibland görs en skillnad mellan olika former av invandring.

Efter den flyktingkris som följt i kölvattnet av kriget i Syrien de senaste åren (med en topp 2014–2015) har invandring frågan blivit alltmer närvarande i svensk politik och debatt. En enkel sökning i mediarkivet på ”invandring/invandrare” ger 76 698 träffar i tryckt press för åren 2014–2017 (att jämföra med 27 527 träffar under perioden 2004–2007), och i 2017 års SOM-undersökning framkommer att invandring/integration nu är det samhällsproblem som svenskarna finner absolut viktigast (se Martinssons och Weissenbilders kapitel i denna antologi). Men, när svenska väljare säger att invandring är en viktig fråga – och att de är för respektive emot en generös invandringspolitik – menar de då samma sak, eller innefattar fenomenet ”invandring” flera olika attityddimensioner?

I det här kapitlet undersöks huruvida svenska folket har nyanserade attityder när det gäller två specifika former av invandring – arbetskraftsinvandring och flyktinginvandring. Skiljer sig attityder till invandring beroende av vad som föranleder migrationen, eller är attityderna desamma oberoende av syfte? Och vilka förklaringsfaktorer ligger bakom dessa attityder? För att sätta svenska folkets atti-

tyder till invandring i kontext ges i följande avsnitt en kort historisk överblick över invandringen till Sverige – i praktik, och som politisk fråga. Sedan följer analyser av svenska folkets attityder till arbetskraftsinvandring och flyktinginvandring de senaste åren, samt hur förklaringsfaktorer som enligt tidigare forskning kan ligga bakom attityder till invandring, 1) gäller också för svenska förhållanden, och 2) är desamma, eller skiljer sig, (o)beroende av vad som föranleder migrationen (i detta fall flykt eller arbete)¹.

Svensk invandringspolitik – en historisk översikt

Invandringen till Sverige har under 1900-talet och början av 2000-talet gått i vågor. Förändringarna kan delvis förklaras av hur svensk lagstiftning sett ut, delvis av hur den svenska ekonomin förändrats (se SCB, 2004 för en översikt). Efter andra världskriget expanderade svensk ekonomi, vilket skapade stor efterfrågan på arbetskraft, med ökad arbetskraftsinvandring som följd. Under 1960-talet minskade detta behov, vilket föranledde restriktiva regleringar, och en påföljande minskning av antalet beviljade arbetstillstånd. Den restriktiva arbetskraftsinvandringspolitiken pågick från 1970-talet fram till början av 2000-talet – en tid under vilken invandringen till Sverige istället kom att domineras av flykting- och anhöriginvandring.

Storleken på flyktinginvandringen har delvis styrts av omvärldsförhållanden (krig och konflikter), och dels av svensk politik. I början av 1990-talet ökade antalet asylsökande kraftigt som följd av inbördeskriget i forna Jugoslavien (SCB, 2004). Det medförde i sin tur en ökad anhöriginvandring, vilken kom att helt dominera invandringen under resterande delar av 1990- och början av 2000-talet. Under senare år har både arbetskraftsinvandringen och flyktinginvandringen ökat. Medan ökningen i flyktinginvandring berott på ett ökat antal asylsökande från bland annat Syrienkriget (SCB, 2018), kan ökningen av arbetskraftsinvandrare kopplas till 2000-talets gradvisa liberalisering av arbetskraftsinvandringspolitiken. Ett exempel på detta är den arbetskraftsreform som genomfördes 2008, vilken förenklade för människor utanför EU/EFTA att komma till Sverige för att arbeta (RIR, 2016). Sedan dess har arbetskraftsinvandringen sett en viss procentuell ökning; dock ska noteras att andelen arbetskraftsinvandrare i Sverige fortfarande är relativt låg jämfört med genomsnittet bland OECD-länderna (Migrationsverket, 2018).

Partiernas policypositioner och policyretorik

Traditionellt brukar en restriktiv invandringslagstiftning, särskilt gällande flyktingar, förknippas med partier till höger om mitten på den ideologiska vänster-högeriskalan. Medan tidigare studier bekräftat att svenska högerpartier under de senaste decennierna förvisso varit något mer restriktiva i sin invandringspolitik än partier till vänster (Green-Pedersen & Odmalm, 2008), tycks de etablerade partierna, sett över tid, ha varit relativt överens när det gäller invandringspolitiska frågor (Hinnfors

m.fl., 2012; Odmalm, 2011), med några få undantag, som till exempel under den Moderatledda regeringen 1991; se Demkers kapitel om flyktinginvandring i föreliggande antologi.

Trots den relativa enighet som verkar gälla i faktisk politik finns tydliga skiljelinjer mellan vänster- och högerpartier i vilka argument som används för att motivera invandringspolitiska ståndpunkter (Bucken-Knapp, 2009; Hinnfors m.fl., 2012; Odmalm, 2011), såväl som vilken form av invandring som fokuseras (t.ex. arbetskraftsinvandring eller flyktinginvandring). Detta gäller framförallt huruvida policypositioner motiveras med bakgrund i *ekonomiska* respektive *humanitära* principer, och vilka kompromisser mellan ekonomiska och humanitära värden som förespråkas när sådana är nödvändiga (Berg & Spehar, 2013; Odmalm, 2011).

Under 2000-talet har flertalet svenska högerpartier argumenterat för ett mer marknadsorienterat förhållningssätt till invandring (Berg & Spehar, 2013; Green-Pedersen & Odmalm, 2008). Enligt Green-Pedersen och Odmalm (2008) har både mitten-höger och högerkonservativa partier lyft de ekonomiska aspekterna av invandring, och använt marknadsorienterade argument för att utmana ”rådande konsensus” om en generös flyktingpolitik som de ansett förhärskar i den svenska debatten. Poängen har varit att Sverige i högre grad borde fatta invandringspolitiska beslut också utifrån ekonomiska överväganden, inte bara humanitära. Samtidigt som de marknadsekonomiska aspekterna av invandring lyfts fram har ett ökat fokus lagts på arbetskraftsinvandring, där en liberalisering av politiken har försvarats med klassiska högervärden, som öppen marknad och fri konkurrens (Berg & Spehar, 2013; Odmalm, 2011).

Ett liknande fokus på liberalisering av *arbetskraftsinvandringspolitiken* har uppmärksamats hos Miljöpartiet (MP). Till skillnad från högerpartierna har Miljöpartiet dock lyft kulturella och internationalistiska värden som argument för ökad liberalisering, såsom ”en värld utan gränser” och att invandring ”berikar samhället” (Berg & Spehar, 2013: 156). Miljöpartiet har också behållit fokus på en generös flyktinginvandring.

Där de svenska högerpartierna fokuserat på ekonomiska argument, och Miljöpartiet på humanitära och internationalistiska aspekter, har Socialdemokraterna motiverat sin invandringspolitik med hänvisning till nödvändigheten av att *kompromissa* mellan humanitära värden som internationell solidaritet och jämlikhet, och invandringens potentiella ekonomiska konsekvenser för välfärdsstaten (Odmalm, 2011). Medan humanitära värden använts som argument för generösa policyförslag (framförallt gällande flyktingpolitiken), har restriktiva förslag motiverats med en oro för att ”folkhemmet” inte kommer att klara den befolkningsökning som en generös invandringspolitik kan innebära (såväl flykting- som arbetskraftsinvandring), och att detta skulle göra det svårt att uppfylla principen om att alla som bor i Sverige ska ha god och lika tillgång till samhällets välfärdsinstitutioner (Bucken-Knapp, 2009; Hinnfors m.fl., 2012; Odmalm, 2011).

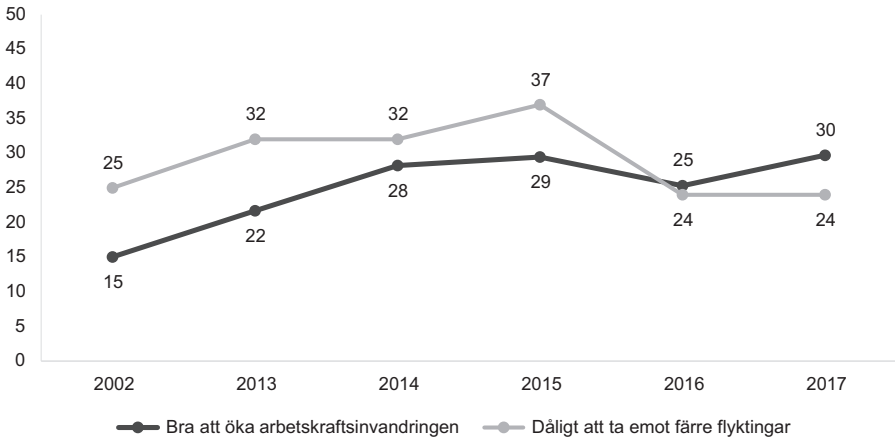
Om vi nu istället vänder blicken mot de politiska partiernas *sympatisörers* attityder till invandring tycks det senaste decenniet – åtminstone när det gäller flyktinginvandring – vara präglad av en tredelad skiljelinje, där M- och SD-sympatisörer står ut som mest restriktiva, V- och MP-sympatisörer som mest generösa, och övriga befinner sig någonstans i mitten (se Demkers kapitel om flyktinginvandring i föreliggande antologi). Om svenska folkets attityder till *arbetskraftsinvandring*, å andra sidan, vet vi dock än så länge inte lika mycket. Hur ser mönstret ut här? Gör väljarna, liksom partierna, skilda bedömningar av olika former av invandring, eller är en restriktiv/generös invandringsattityd alltid densamma? Då både orsakerna till, och samhälleliga konsekvenser av arbetskraftsinvandring respektive flyktinginvandring kan skilja sig åt, är det rimligt att anta att väljarnas attityder till respektive form också kan skilja sig. Denna fråga kommer att analyseras i nästföljande avsnitt, med hjälp av data från de nationella SOM-undersökningarna.

Svenska folkets attityder till arbetskraftsinvandring och flyktinginvandring 2013–2017

I figur 1 redovisas svenska folkets attityder till att 1) öka arbetskraftsinvandringen, och 2) ta emot färre flyktingar i Sverige, utifrån de mätningar som gjorts i SOM-institutets nationella undersökningar under perioden 2013–2017, med år 2002 som en jämförelsepunkt från tidigt 2000-tal. När det gäller förslaget att öka arbetskraftsinvandringen anges andelen procent av de svarande som anser att en ökning av arbetskraftsinvandringen är ett ”ganska bra” eller ”mycket bra” förslag. När det gäller förslaget att ta emot färre flyktingar redovisas istället andelen procent av de svarande som tycker att förslaget är ”ganska dåligt” eller ”mycket dåligt”. Anledningen till att presentera resultaten så här är att göra de mer jämförbara; en *positiv attityd* till att *öka arbetskraftsinvandringen* bör reflektera en generös inställning till arbetskraftsinvandring, medan en *negativ attityd* till att *ta emot färre flyktingar* kan antas indikera detsamma gällande flyktinginvandring.

Av resultaten framgår att attityderna till både arbetskraftsinvandring och flyktingmottagning varit mer generösa under perioden 2013–2015 jämfört med tidigt 2000-tal (2002) (se figur 1). Det framgår också att stödet för en generös arbetskraftsinvandring har varit lägre än motståndet mot en restriktiv flyktingpolitik under alla mättillfällen fram till 2015. Under perioden 2015–2016 förändras dock detta. Medan andelen positiva till en generös arbetskraftsinvandring har ökat från 22 till 30 procent mellan 2013 och 2017, har andelen negativa till en restriktiv flyktingpolitik istället minskat drastiskt, särskilt mellan åren 2015 (37 procent – den högsta siffran under de 6 mättillfällena) till 2017 (24 procent – samma låga nivå som år 2002). År 2017 är andelen positiva till generös arbetskraftsinvandring alltså för första gången högre än andelen som är negativa till restriktiv flyktinginvandring under samtliga mättillfällen.

Figur 1 Andel av svenska folket som anser det vara ett bra eller mycket bra förslag att öka arbetskraftsinvandringen, respektive ett dåligt eller mycket dåligt förslag att ta emot färre flyktingar i Sverige, 2002, och 2013–2017 (procent)

Kommentar: Förslagen som svarspersonerna fick ta ställning till löd: 'öka arbetskraftsinvandringen', och 'ta emot färre flyktingar i Sverige'. Svarsalternativen var 'mycket bra', 'ganska bra', 'varken bra eller dåligt', 'ganska dåligt' samt 'mycket dåligt'. När det gäller arbetskraftsinvandring redovisas andelen som angett svarsalternativen 'ganska bra' eller 'mycket bra' förslag; för minskat flyktingmottagande redovisas istället andelen som angett svarsalternativen 'ganska dåligt' eller 'mycket dåligt' förslag. Endast personer som besvarat frågorna är medtagna i procentbaserna. Antal svarande på förslaget om ökad arbetskraftsinvandring varierar mellan 1 548 och 1 710; antalet svarande på förslaget om att ta emot färre flyktingar varierar mellan 3 347 och 6 386.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2002 och 2013–2017.

Tidigare forskning pekar på två övergripande dimensioner där människors attityder till invandring och invandrare skapas (se t.ex., Dempster & Hargrave, 2017; Esses, Hamilton, & Gaucher, 2017). Den första inbegriper ekonomiska överväganden, som situationen på arbetsmarknaden och de offentliga finanserna (den ekonomiska dimensionen); den andra inkluderar sociala faktorer, som nationell sammanhållning och säkerhet (den sociala dimensionen). Negativa attityder till invandring bottnar ofta i en kombination av farhågor avseende invandringens upplevda (negativa) konsekvenser för samhällets ekonomi och samhällsfunktioner (Wike, Stokes & Simmons, 2016), och att immigranter på olika sätt uppfattas som ett hot mot nationens sammanhållning (Ivarsflaten, 2005) och säkerhet (Telhami, 2016; Wike, Stokes, & Simmons, 2016). Hur enskilda individer tolkar invandringens effekter på samhället kan i sin tur påverkas av externa faktorer, såsom medierapportering och politisk diskurs (Crowley & McMahon, 2016; Doherty, 2015; Schemer, 2012), och individuella faktorer som socioekonomiska förhållanden, värderingar och mellanmänsklig tillit (Herrerós & Criado, 2009; Rustenbach, 2010; Wike, Stokes, & Simmons, 2016).

För attityder till specifika grupper av invandrare verkar det i allmänhet finnas en mer tillåtande attityd till invandrare som erkänns som flyktingar, än till individer som migrerar av andra orsaker, exempelvis arbete (O'Rourke & Sinnott, 2006) – något som också återspeglas i attityder hos svenska folket (se figur 1). Det finns dock studier som pekar på en ökande oro för att, i synnerhet flyktingar, kan utgöra ett hot mot den nationella säkerheten (TENT, 2016; Wike, Stokes, & Simmons, 2016) – något som skulle kunna undergräva den högre status som flyktinginvandring traditionellt sett haft (Dempster & Hargrave, 2017: 10). Vidare har Zimmermann, Bauer och Lofstrom (2000) visat att befolkningen i länder som främst tar emot flyktingar är relativt mer oroad över den inverkan som invandrare kan ha på säkerheten i landet (i detta fall ökad brottslighet), än individer från länder med främst arbetskraftsinvandrare. I länder som främst tog emot arbetskraftsinvandrare var befolkningen istället mer oroad för de ekonomiska effekterna av invandring (såsom ökad arbetslöshet och konkurrens om resurser).

Det är således rimligt att anta att medan attityderna till flyktinginvandring generellt kan vara något mer tillåtande än attityder till arbetskraftsinvandring, bör det framförallt vara de faktorer som *ligger bakom* dessa attityder som eventuellt skiljer sig åt. Medan attityder till flyktinginvandring kan antas vara närmare kopplade till oro för sociala förhållanden, som säkerheten i samhället, bör attityder till arbetskraftsinvandring i högre grad vara kopplade till ekonomiska och arbetsmarknadspolitiska överväganden².

I kommande avsnitt lyfts några av de förklaringsfaktorer som enligt tidigare forskning kan spela roll för attityder till invandring i allmänhet. Hur dessa förklaringar återspeglas i attityder till specifika former av invandring – arbetskraftsinvandring respektive flyktinginvandring – hos svenska folket testas sedan genom analyser av 2017 (arbetskraftsinvandring) respektive 2016 (flyktinginvandring) års nationella SOM-undersökning. Analyserna görs med data från två olika år då de relevanta bakgrundsfrågorna ställdes tillsammans med respektive attitydfråga vid skilda tillfällen.

Vid jämförelserna mellan attityder till arbetskraftsinvandring år 2017 å ena sidan, och flyktingmottagning år 2016 å andra sidan, bör det beaktas att frågorna inte är direkt jämförbara, då frågan om arbetskraftsinvandring mäter inställning till en ökning av antalet invandrare jämfört med nuvarande förhållanden, och frågan om flyktingmottagning till en *minskning*. Det bör dock vara ett rimligt antagande att ett jakande svar på den förra frågan, och ett nekande svar på den senare reflekterar positiva attityder till en generös invandringspolitik (och vice versa).

Som metod för att undersöka sambanden mellan attityder till invandring och ekonomiska och sociala förklaringsfaktorer används envägs-variansanalys (ANOVA)³. Variansanalyserna följs upp med två avslutande regressionsanalyser, för att se om eventuella samband mellan attityder till arbetskraftsinvandring respektive flyktinginvandring och de studerade förklaringsfaktorerna kvarstår när andra förklaringsfaktorer, samt ett antal demografiska variabler, konstanthålles.⁴

Ekonomisk oro och attityder till invandring

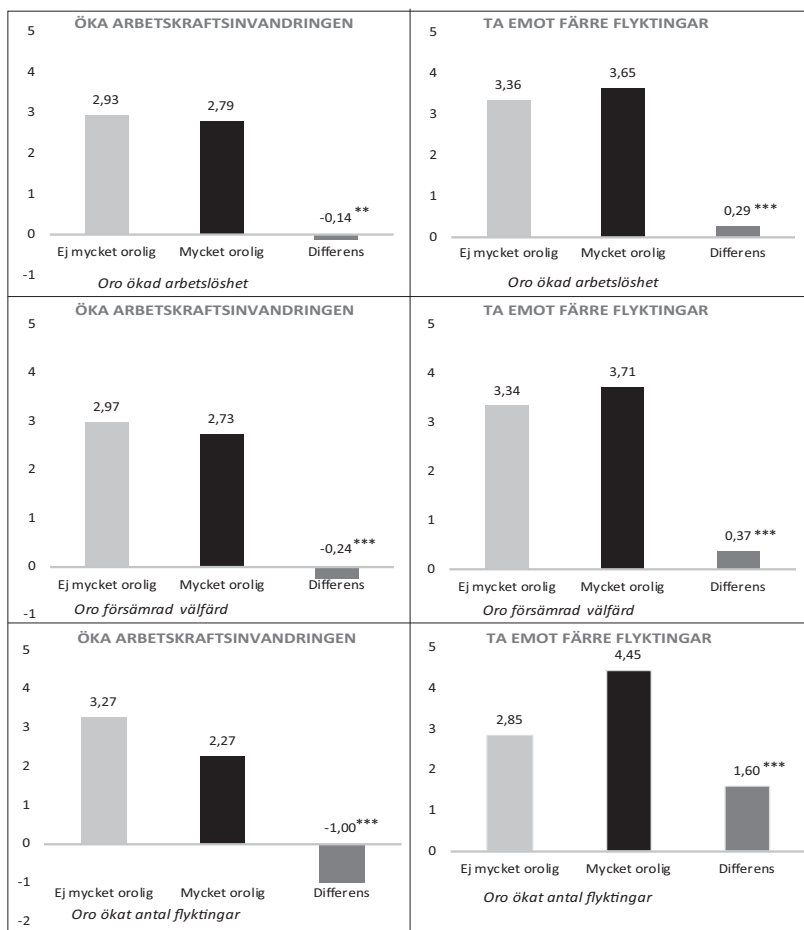
Oro för ekonomin är en av de vanligaste orsakerna som människor uppger när de ska förklara restriktiva attityder till invandring. Enligt en rapport från International Organization for Migration (IOM, 2015: 17) till exempel visar globala Gallup-data att när personer bedömer det egna landets ekonomiska situation som ”ganska dålig/dålig” nästan fördubblas sannolikheten att de svarar att invandringen bör minskas i jämförelse med när de bedömer att ekonomin är ”bra/mycket bra”. Länderjämförande studier har också visat att det i många länder kan vara upp till hälften av befolkningen som oroar sig för att invandrare kommer att tillföra ekonomisk börda på det egna landets ekonomi (se t.ex. Wike, Stokes & Simmons, 2016). I tillägg till direkt oro för samhällsekonomiska faktorer har en del studier också pekat på att storleken på gruppen invandrare kan påverka känslan av hot och ekonomisk konkurrens (se t.ex. Quillian, 1995), och att en ökning av andelen invandrare i ett land därav kan öka andelen individer som ställer sig negativa till invandring (Schlueter & Wagner, 2008; Semyonov m.fl., 2004).

I sex diagram (se figur 2) redovisas medelvärdeskillnader i attityder till att öka arbetskraftsinvandringen (2017) respektive minska flyktinginvandringen (2016), mellan individer som känner sig mycket oroliga jämfört med individer som inte känner sig mycket oroliga för två direkta ekonomiska faktorer, försämrad välfärd och ökad arbetslöshet, samt en indirekt ekonomisk faktor, ökat antal flyktingar. Högre medelvärden indikerar en positiv inställning till förslaget om ökad arbetskraftsinvandring, och en positiv inställning till förslaget om att ta emot färre flyktingar. Eftersom höga medelvärden i det ena fallet indikerar en generös attityd till invandring (öka arbetskraftsinvandringen), och en restriktiv inställning i det andra fallet (ta emot färre flyktingar), tyder en negativ (eller positiv) skillnad mellan de olika grupperna på motsatt effekt. En negativ differens mellan personer som är mycket oroliga för arbetslöshet och personer som inte är mycket oroliga, till exempel, betyder i fallet arbetskraftsinvandring att oroliga är mer negativa till invandring än de som inte är oroliga. I fallet med flyktinginvandring tyder istället en *positiv* differens på att oroliga är mer negativa till invandring.

I figur 2 kan utläsas att personer som känner sig mycket oroliga för direkta ekonomiska faktorer (ökad arbetslöshet och försämrad välfärd), liksom indirekta aspekter (ökning av antalet flyktingar) är mer negativa till både arbetskraftsinvandring och flyktinginvandring, än personer som inte känner stark oro. Det verkar alltså finnas ett samband mellan att känna stark ekonomisk oro och restriktiva attityder till invandring bland de svarande i de nationella SOM-undersökningarna 2016, respektive 2017. I tillägg till detta visar figuren att medelvärdeskillnaderna mellan personer som känner stark ekonomisk oro, och personer som känner sig mindre oroliga, i samtliga fall är större när frågan gäller attityder till flyktinginvandring än när den gäller arbetskraftsinvandring. Detta går emot antagandet att oro för ekonomiska förhållanden ska ha relativt större negativ inverkan på attityder till

invandring när orsaken till migrationen är arbete, relativt till när orsaken är flykt från krig och konflikter (jmf Zimmermann, Bauer & Lofstrom, 2000).

Figur 2 Medelvärdesskillnader i attityder till ökad arbetskraftsinvandring (2017) respektive minskad flyktinginvandring (2016), mellan individer som är mycket oroliga jämfört med individer som inte är mycket oroliga för ökad arbetslöshet, försämrad välfärd samt en ökning av antalet flyktingar

Kommentar: Envägs variansanalys (ANOVA) av medelvärdesskillnader mellan individer som känner sig mycket oroliga, respektive inte mycket oroliga för 1) ökad arbetslöshet, 2) försämrad välfärd, och 3) ökat antal flyktingar. Resultaten anges i medelvärden och differenser i inställning till förslagen om att öka arbetskraftsinvandringen respektive att ta emot färre flyktingar i Sverige. Hela svarsskalan används för att mäta attityd (5-gradig) men svaren är kodade så att de går från negativ (1 = "mycket dåligt förslag") till positiv (5 = "mycket bra förslag"); för exakt frågeformule-

ring, se kommentarer till figur 1. Statistiska signifikansnivåer indikeras med asterisker; **p < .01, ***p < .001. Orosfrågorna ingick i en större fråga, där formuleringen löd: 'Om du ser till läget i dag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden?' De item som används i analyserna i figuren är: 'Stor arbetslöshet', 'Försämrade välfärd' och 'Ökat antal flyktingar'. Svarsalternativen var 'mycket oroande', 'ganska oroande', 'inte särskilt oroande' och 'inte alls oroande'. Variablerna har kodats om till dikotomier, där 1 = 'ej mycket orolig' och 2 = 'mycket orolig'. Antalet svarande i analyserna varierar mellan 1 470 och 1 696.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2016 och 2017.

Social oro och attityder till invandring

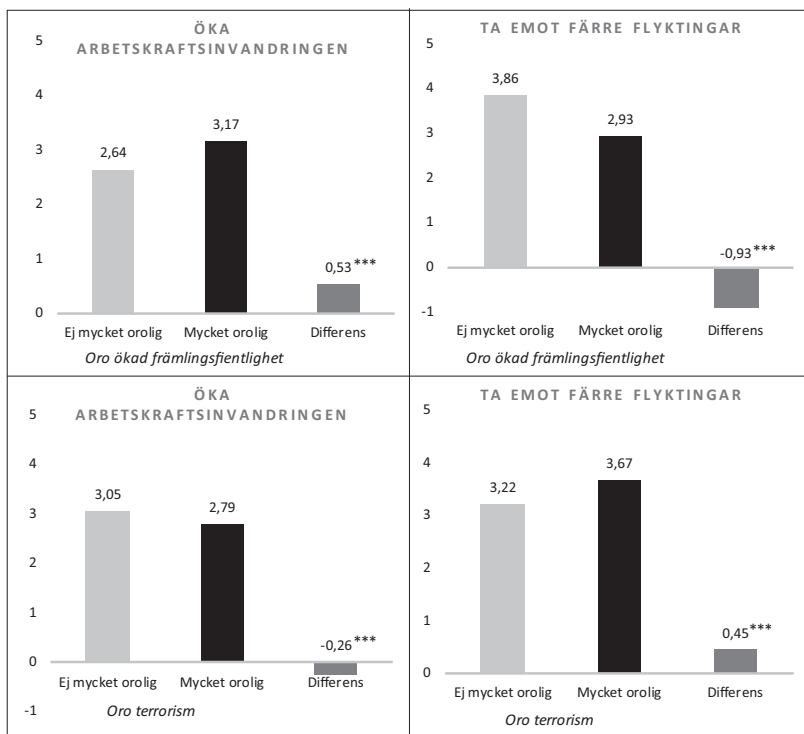
Vid sidan av ekonomisk oro har social oro lyfts som en central förklaringsfaktor till attityder till invandring. Den sociala dimensionen innefattar bland annat frågor om nationell sammanhållning och samhörighet (Card, Dustmann & Preston, 2012; Ivarsflaten, 2005), och nationell säkerhet (Telhami, 2016; Wike, Stokes, & Simmons, 2016).

För nationell sammanhållning har forskning visat att en oro för att en mångfald av till exempel språk, religion och traditioner kan komma att påverka samhällsgemenskapen negativt kan ligga bakom restriktiva attityder till invandring (Ivarsflaten, 2005). Detsamma gäller oro för den nationella säkerheten; ett flertal studier har påvisat en ökning av andelen individer som hänvisar till säkerhetsfrågor såsom oro för terrorism när de svarar på frågor om invandring – något som i sin tur har ett negativt samband med attityder till invandring (Stupi, Chiricos, & Gertz, 2016; Telhami, 2016; Wike, Stokes, & Simmons, 2016).

För att testa sambanden mellan attityder till invandring och social oro används två variabler; oro för ökad främlingsfientlighet (hot mot social sammanhållning), och oro för terrorism (hot mot säkerheten). I figur 3 redovisas medelvärdeskilnader i attityder till förslagen om att öka arbetskraftsinvandringen (2017) respektive att ta emot färre flyktingar (2016), bland individer som känner sig mycket oroliga, respektive inte mycket oroliga, för ökad främlingsfientlighet och terrorism. Högre medelvärden indikerar en positiv inställning till förslagen.

I figuren framkommer framförallt tre saker. För det första att resultaten stödjer antagandet om att oro för landets säkerhet (terrorism) har ett samband med negativa attityder till invandring (både gällande arbetskrafts- och flyktinginvandring). För sambandet mellan oro för den sociala sammanhållningen i samhället (här ökad främlingsfientlighet) och attityder till invandring motsäger dock resultaten antagandet; både för arbetskraftsinvandring och flyktinginvandring visar analyserna att individer som känner stark oro för ökad främlingsfientlighet har *positivare* attityder, inte mer restriktiva. Slutligen visar resultaten ett stöd för antagandet att sambandet mellan social oro och attityder till invandring är större när det gäller flyktinginvandring än när det gäller arbetskraftsinvandring (jmf Zimmermann, Bauer & Lofstrom, 2000). I båda fallen är medelvärdeskilnaderna mellan mycket oroliga och inte mycket oroliga personer störst när frågan gäller attityder till flyktinginvandring.

Figur 3 Medelvärdeskillnader i attityder till ökad arbetskraftsinvandring (2017) respektive minskad flyktinginvandring (2016) mellan individer som känner sig mycket, respektive inte mycket oroliga för ökad främlingsfientlighet och terrorism

Kommentar: Envägs variansanalys (ANOVA) av medelvärdeskillnader mellan individer som känner sig mycket oroliga respektive inte mycket oroliga för 1) ökad främlingsfientlighet, och 2) terrorism. Resultaten anges i medelvärden och differenser i inställning till förslagen om att öka arbetskraftsinvandringen respektive att ta emot färre flyktingar i Sverige, där 1 = 'mycket dåligt förslag' och 5 = 'mycket bra förslag'. Statistisk signifikansnivå: ***p < .001. För formulering och kodning av orosfrågorna, se kommentarer till figur 2. Antalet svarande varierar mellan 1 473 och 1 701.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2016 och 2017.

Partisynpati och attityder till invandring

Utöver oro för ekonomiska och sociala förhållanden i landet är attityder till invandring också kopplade till den politiska diskursen, och i form av personliga politiska och ideologiska värderingar. Ett flertal studier har visat att det finns ett samband mellan hur invandrare porträtteras i den politiska debatten och människors attityder till invandring. Negativa regeringskampanjer korrelerar som väntat med en

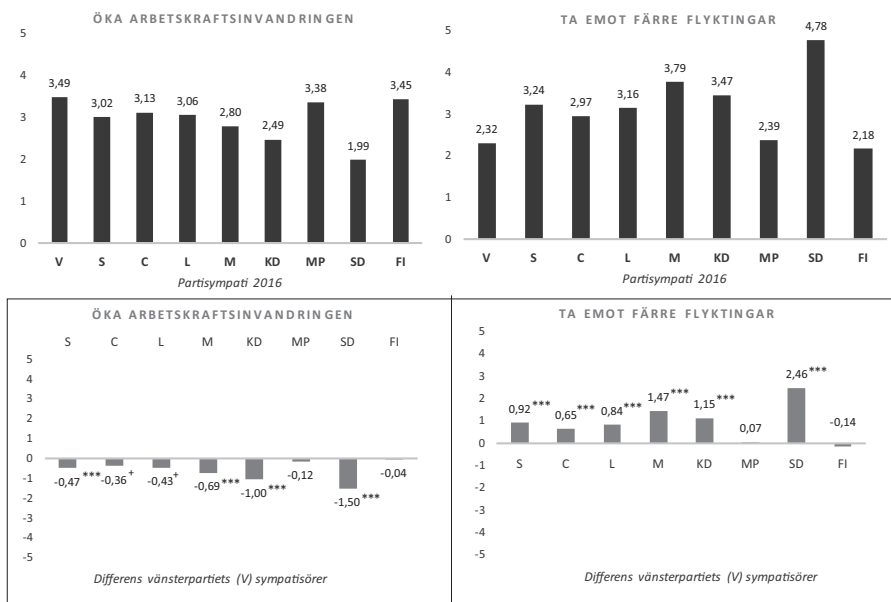
ökad främlingsfientlighet bland allmänheten (Doherty, 2015; Schemer, 2012); positiva diskurser sammanfaller med en mer positiv allmän attityd till invandring (Arango, 2013; Crawley & McMahon, 2016). Medan forskningen har kunnat påvisa ett samband mellan politisk diskurs och attityder till invandring, är det svårare att statistiskt pröva om detta också är ett *orsakssamband*: en korrelation mellan växande negativa attityder till invandring och en mer negativ politisk diskurs betyder inte nödvändigtvis att *diskursen* har påverkat *medborgarnas attityder*; det kan lika gärna vara den allmänna opinionen som påverkat hur politikerna talar om invandring.⁵ Oavsett vilket vet vi från tidigare studier att det finns ett samband mellan hur partier belyser invandningsfrågan, och väljarnas attityder. Tillsammans med forskning som visar att väljare är känsliga för de egna partiernas argument, men bortrationaliserar konkurrerande partiers ståndpunkter (se t.ex. Slothuus & de Vreese, 2010), är det rimligt att anta att det finns ett samband mellan svenska partiers ståndpunkter gällande invandring, och de egna *sympatisörernas* attityder.

Givet de etablerade partiernas fokus på antingen arbetskraftsinvandring (partier till höger) eller flyktinginvandring (partier till vänster) som beskrivits tidigare i kapitlet, är det rimligt att anta att högerpartiernas sympatisörer är relativt mer positiva till arbetskraftsinvandring, medan vänsterpartiernas sympatisörer är mer positiva till flyktinginvandring. Vidare är rimligen Miljöpartiets sympatisörer positiva till båda formerna av invandring, medan Sverigedemokraternas sympatisörer kan antas vara mer negativa till båda formerna.

För att testa sambanden mellan attityder till invandring och partisympati används en traditionell partisympativariabel där väljarna anger vilket av de svenska partierna de tycker bäst om. I figur 4 redovisas medelvärdesskillnader mellan de svenska riksdagspartierna (+ FI) sympatisörer när det gäller attityder till att öka arbetskraftsinvandringen respektive att ta emot färre flyktingar. Resultaten visar att sympatisörer till V, FI och MP är mest positiva till ökad arbetskraftsinvandring, och minst positiva till förslaget om att ta emot färre flyktingar i Sverige. Mest negativa till att öka arbetskraftsinvandringen är SD- och KD-sympatisörer, medan SD- och M-sympatisörer är mest positiva till förslaget om att ta emot färre flyktingar. Resisterande partiers sympatisörer faller någonstans emellan på båda förslagen.

Medan resultaten stödjer antagandet om att individer som sympatiserar med partier till vänster är mer positivt inställda till en generös flyktinginvandring än individer som sympatiserar med högerpartier, finns inget stöd för att sympatisörer till höger skulle vara mer generösa till arbetskraftsinvandring. Värt att notera är också att Socialdemokraternas sympatisörer verkar vara mer restriktiva både när det gäller flyktinginvandring och arbetskraftsinvandring jämfört med Vänsterpartiets sympatisörer. Det kan eventuellt förklaras med att Socialdemokraterna länge påtalat risker med att en hög invandring kan försvaga välfärdsstaten, se exempelvis Hinnfors med kollegor (2012). Vidare är variationen mellan de olika partiernas sympatisörer större för förslaget om att ta emot färre flyktingar än förslaget om att öka arbetskraftsinvandringen.

Figur 4 Attityder till ökad arbetskraftsinvandring (2017) respektive minskad flyktinginvandring (2016) för de olika partiernas sympatisörer. Medelvärdeskilnader mellan individer som anser att S, C, L, M, KD, MP, SD, FI är det bästa partiet jämfört med individer som anser att V är det bästa partiet

Kommentar: Analyser av medelvärdeskilnader (ANOVA). I de övre diagrammen presenteras medelvärden på inställning till förslagen om att öka arbetskraftsinvandringen/ta emot färre flyktingar i Sverige för de olika riksdagspartierna (inklusive FI) sympatisörer (högre värden indikerar positiv inställning till förslagen). Medelvärdeskilnader mellan individer som anser att S, C, L, M, KD, MP, SD, FI är det bästa partiet, jämfört med individer som anser att V är det bästa partiet presenteras i de nedre diagrammen i figuren. Statistisk signifikans av medelvärdeskilnader har tagits fram enligt Tukey's HSD post-hoc test; +p < .1, *p < .05, **p < .01, ***p < .001. N (arbetskraftsinvandring) = 1 514; N (flyktinginvandring) = 4 005.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2016 och 2017.

Effekter av ekonomisk och social oro samt partisympati på attityder till arbetskraftsinvandring respektive flyktinginvandring

Resultaten från variansanalyserna visar tydliga samband mellan både ekonomisk och social oro och restriktiva attityder till flykting- och arbetskraftsinvandring. De visar också en tydlig relation mellan attityder till invandring och partisympati. Resultaten ger viktiga indikationer på vad som kan ligga bakom svenska väljares attityder till arbetskraftsinvandring och flyktinginvandring. Det är dock svårt att med enbart variansanalysernas hjälp avgöra den relativa effekten av de olika oros-

och värderingsvariablerna. Det kan också finnas andra faktorer utöver de som testats i analyserna som kan påverka attityder till invandring. Tidigare forskning har till exempel visat att negativa attityder gentemot invandrare är mindre utbredda bland yngre personer och högutbildade (IOM, 2015; Heath & Richards, 2016; TENT, 2016) och personer som känner en hög tillit till andra människor i allmänhet (Herreros & Criado, 2009; Rustenbach, 2010), och mer utbredda bland arbetslösa (Card, Dustmann, & Preston, 2012) och personer som placerar sig till höger på den ideologiska vänster-högerskalan (Canetti m.fl., 2016; Rustenbach, 2010),

För att undersöka i vilken grad ekonomisk och social oro samt partisympati kan förklara attityder till invandring, och om förklaringarna ser olika ut när det gäller arbetskraftsinvandring och flyktinginvandring, görs därför två multinominala logistiska regressionsanalyser, där attityder till ökad arbetskraftsinvandring respektive minskad flyktinginvandring testas mot de olika förklaringsfaktorerna under kontroll för varandra. I regressionsmodellerna inkluderas också de demografiska variablerna utbildning, ålder, arbetsmarknadsstatus och kön, samt mellanmännisklig tillit och ideologisk vänster-höger orientering. Svaren på frågorna om attityder till förslagen om ökad arbetskraftsinvandring respektive minskad flyktinginvandring har kodats till tre kategorier; ”bra förslag”, ”varken bra eller dåligt förslag” och ”dåligt förslag”. Mittenkategorin ”varken bra eller dåligt förslag” används i analyserna som referenskategori. Resultaten redovisas i tabell 1.

Om vi börjar med sambandet mellan ekonomisk oro och attityder till invandring framkommer i tabellen att detta är obefintligt när det gäller oro för ökad arbetslöshet och försämrad välfärd, när relationen mellan ekonomisk oro och attityder till arbetskraftsinvandring såväl som flyktinginvandring testas under kontroll för de andra förklaringsvariablerna. Sambandet mellan attityder till invandring och oro för ett ökat antal flyktingar är dock tydligt; i båda exemplen är attityderna till invandring mer restriktiva hos personer som känner sig mycket oroliga för att flyktingantalet ska öka, jämfört med personer som inte känner stark oro för detta.

För sambanden mellan social oro och attityder till invandring framkommer ett delvis annat resultat. Liksom var fallet i variansanalyserna finns ett samband mellan att känna stark oro för ökad främlingsfientlighet och att ha en generös inställning till arbetskrafts- och flyktingpolitik. När det gäller relationen mellan oro för terrorism och restriktiva attityder visar regressionsanalyserna dock endast ett samband i exemplet med flyktinginvandring.

De största skillnaderna mellan arbetskraftsinvandring och flyktinginvandring uppstår när det gäller sambanden mellan attityder till invandring och partisympati. I regressionsanalyserna av partisympati har (liksom var fallet i variansanalyserna) effekten av att sympatisera med Vänsterpartiet jämförts med effekten av att sympatisera med respektive av de andra riksdagspartierna, samt Feministiskt Initiativ. Här visar resultaten ingen effekt av att sympatisera med Vänsterpartiet i jämförelse med de andra riksdagspartierna eller FI (med undantag av KD, och på en lägre statistisk säkerhetsnivå SD), för förslaget om att öka arbetskraftsinvandringen.

När det gäller förslaget om att ta emot färre flyktingar syns dock tydliga partiefekter. Här visar resultaten en mer generös inställning till flyktinginvandring hos V-sympatisörer i jämförelse med både sympatisörer till S, L, M, KD och SD. När andra förklaringsfaktorer och demografiska faktorer som kan påverka attityder till invandring konstanthålles visar det sig alltså bara vara i fallet med flyktinginvandring som partisympati har någon påtaglig effekt på de svarandes attityder.

Tabell 1 Effekter av ekonomisk och social oro, samt partisympati på attityder till ökad arbetskraftsinvandring (2017) respektive minskad flyktinginvandring (2016)

	Öka arbetskraftsinvandringen (ref = varken bra eller dåligt förslag)		Ta emot färre flyktingar (ref = varken bra eller dåligt förslag)	
	Relativ riskkvot: Dåligt förslag	Relativ riskkvot: Bra förslag	Relativ riskkvot: Dåligt förslag	Relativ riskkvot: Bra förslag
EKONOMISK ORO (ref = ej mycket orolig)				
Ökad arbetslöshet	1.21	1.19	1.14	1.03
Försämrad välfärd	.95	.76†	.63†	1.04
Ökat antal flyktingar	4.98***	.93	1.61	13.96***
SOCIAL ORO (ref = ej mycket orolig)				
Ökad främlingsfientlighet	.64**	1.81***	3.21***	.63*
Terrorism	1.34†	.87	.47***	1.00
PARTISYMPATI (ref = V)				
S	1.47	.78	.30***	1.14
C	1.03	.62	.46	1.03
L	1.26	.85	.21**	1.18
M	1.26	.74	.15***	1.40
KD	3.38*	.55	.22*	1.90
MP	.80	.77	.58	.68
SD	2.47†	.74	.88	14.81***
FI	1.08	1.15	1.19	1.32
Vänster-höger orientering (ref = vänster)				
Mitten	1.21	1.01	.67	1.08
Höger	1.60†	1.10	1.43	1.82†
Mellanmänsklig tillit (ref = låg tillit)				
Varken låg eller hög tillit	.56*	.70	.82	.60
Hög tillit	.59*	.92	1.74	.64
Hög utbildning (ref = låg/medel)				
Hög utbildning	.80	1.83***	1.62*	.88
Ålder (ref = 16–29 år)				
30–64 år	1.05	.87	.90	1.53
65 år och äldre	.89	.97	1.00	1.81†
Arbetslös (ref = ej arbetslös)				
Arbetslös	.56	1.00	1.21	1.08
Man (ref = kvinna)				
Man	1.23	1.34*	.76	.87
Pseudo-R2				
Pseudo-R2	.15		.31	
Antal observationer				
Antal observationer	1 386		1 148	

Kommentar: Multinomiala logistiska regressionsanalyser, med förslagen att "öka arbetskraftsinvandringen" respektive "ta emot färre flyktingar" som beroende variabler (förslagen är kodade

som 'bra förslag' och 'dåligt förslag', med " 'varken bra eller dåligt förslag' som referenskategori). Statistiska signifikansnivåer: †p <.10, *p <.05, ** p <.01, ***p <.001. Resultaten presenteras som *relativ riskkvot* vilken tolkas enklast på följande sätt: om riskkvoten är större än 1 är sannolikheten att tycka att förslagen om att öka arbetskraftsinvandringen/ta emot färre flyktingar är dåliga (respektive bra) jämfört med referenskategori (neutral inställning till förslagen) större för personer som t.ex. är mycket oroliga för att arbetslösheten ska öka, jämfört med personer som inte är mycket oroliga. Om den relativa riskkvoten är *mindre* än 1 är sannolikheten att tycka att förslagen är dåliga (respektive bra) jämfört med referenskategori (neutral inställning) istället *mindre* för personer som är mycket oroliga för att arbetslösheten ska öka. En relativ riskkvot på 1 innebär att det inte finns några skillnader mellan personer som är mycket oroliga jämfört med de som inte är mycket oroliga. Frågeformuleringarna och kodningarna av oro- och partisympatifrågorna är desamma som för variansanalyserna.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2016 och 2017.

(O)lika förklaringar till attityder till arbetskraftsinvandring och flyktinginvandring

När det gäller svenska väljares attityder till olika former av invandring har analysen visat att, från att ha varit relativt mer generösa till flyktinginvandring, har attityderna till flyktinginvandring på bara några år minskat till samma nivå som attityderna till arbetskraftsinvandring (2016), och till och med understigit dessa (2017). Detta kan kanske förklaras med forskning som visat att 1) människor tenderar att vara något mer positiva till invandring när denna utgörs av flyktingar jämfört med andra typer av invandrare (O'Rourke & Sinnott, 2006), samtidigt som 2) det finns studier som tyder på att den här särställningen som flyktinginvandrare åtnjuter kan vara på väg bort, bland annat då ökad osäkerhet, som terrorism, ofta kopplas samman med just *flyktinginvandring* (TENT, 2016; Wike, Stokes, & Simmons, 2016).

När det gäller potentiella orsaker till attityder till invandring tyder resultaten på att svenska väljare till viss del kan känna sig "hotade" av invandring – något som kan leda till ett ökat stöd för en restriktiv flyktingpolitik såväl som arbetskraftsinvandringspolitik. Dessa känslor kan bero på verkliga eller föreställda faktorer, som ekonomiska prognoser och rädsla för terrorism – något som stämmer relativt väl med tidigare studier av orsaker till restriktiva attityder till invandring (se Dempster & Hargrave, 2017 för en översikt).

En detalj som dock skiljer sig från tidigare forskning är att, när sambandet mellan ekonomisk oro (oro för ökad arbetslöshet, försämrad välfärd, och ökat antal flyktingar) testas under kontroll för andra förklaringsfaktorer (och varandra), framträder enbart ett samband mellan restriktiva attityder och den mer indirekta ekonomiska oron för att antalet flyktingar ska öka. Intressant att notera här är att tidigare studier visat att sambandet mellan uppfattning av invandring som ett hot och restriktiva invandringssattityder kan påverkas av vilken grad av kontroll människor upplever sig ha över situationen (Greenaway m.fl., 2014). Resultaten har fått en del forskare att dra en parallell mellan ökade restriktiva attityder till invandring i Europa och oro för vilka konsekvenser som invandringen kan få på samhället, och att de senaste årens stora ökning av antalet flyktingar till Europa skulle kunna

uppfattas som varande bortom kontroll för medborgarna (och politikerna) i dessa länder (Esses, Hamilton, & Gaucher, 2017: 85). Kanske är det helt enkelt så att många svenskar idag oroar sig för att antalet flyktingar ska öka till en nivå där de själva (och/eller samhället) tappar kontrollen över vilka konsekvenser de befarar att en sådan ökning kan få på till exempel samhällsekonomin, och att det är detta som återspeglas i sambandet mellan oro för välfärdsstaten och ökad arbetslöshet, och attityder till invandring.

När det gäller frågan om vad som förklarar attityder till arbetskraftsinvandring respektive flyktinginvandring specifikt framkommer endast en tydlig skillnad; effekten av partisympati. Trots att det i inledande analyser verkade som att sympatisörer till partier till vänster var mer generöst inställda till både arbetskraftsinvandring och flyktinginvandring, visade det sig vara enbart attityder till flyktinginvandring som kunde förklaras med hjälp av partisympati under kontroll för andra förklaringsfaktorer. Medan attityder till flyktinginvandring delvis kan förklaras av närhet till specifika partier, förefaller det alltså vara andra faktorer än partisympati direkt som påverkar svenska väljares attityder till arbetskraftsinvandring. Kanske kan detta ha ett samband med att det under de senaste decennierna varit flyktingar och asylsökande som dominerat svensk invandringspolitik? Medan väljarna har haft god tid att etablera en förståelse för de olika partiernas ståndpunkter gällande flyktinginvandring, har mindre utrymme getts åt diskussioner om arbetskraftsinvandring; något som skulle kunna förklara varför partisympati i dessa fall verkar spela mindre roll. Huruvida detta är fallet, vilka fler faktorer som kan förklara attityder till arbetskraftsinvandring respektive flyktinginvandring i Sverige, och hur attityderna utvecklas över tid återstår för framtida forskning att ta reda på.

Noter

- ¹ Notera här att det finns andra anledningar till varför personer migrerar än de som lyfts i detta kapitel, som till exempel återförening med anhöriga, och studier (se Strömbäck & Theorin, 2018). Det finns också stor variation mellan individer inom kategorierna ”flyktinginvandring” och ”arbetskraftsinvandring”. Analyser med mer nyanserade kategorier för olika former av migration kan därför med fördel göras som en uppföljning av denna rapport.
- ² Notera här att attityder till arbetskraftsinvandring och flyktinginvandring båda kan vara kopplade till båda orosdimensionerna. Poängen är enbart att det finns visst stöd från tidigare forskning för antagandet att attityder till den ena formen av invandring, flyktinginvandring, kan vara relativt starkare kopplad till den sociala orosdimensionen, medan arbetskraftsinvandring kan vara relativt starkare kopplad till ekonomiska orosfaktorer.
- ³ Med en variansanalys testas huruvida en grups medelvärde signifikant skiljer sig från en eller flera andra grupperns medelvärden – exempelvis medelvärdet på

frågan om attityder till arbetskraftsinvandring hos individer med hög respektive låg oro för den nationella säkerheten. Finns inga statistiskt signifikanta skillnader mellan grupperna talar det emot att oro för den nationella säkerheten skulle bidra till att förklara attityder till arbetskraftsinvandring, och vice versa.

- 4 En direkt statistisk analys av eventuella skillnader mellan orsaksförklaringar till attityder till arbetskraftsinvandring och flyktinginvandring kan inte göras, då det är olika individer som svarat på respektive fråga. Analyserna kan dock användas för att upptäcka om det finns generella mönster mellan förklaringsfaktorer och attityder som skiljer sig åt för arbetskraftsinvandring respektive flyktinginvandring.
- 5 Ett sådant omvänt förhållande kan naturligtvis inte heller uteslutas när det gäller sambandet mellan orosfrågorna och attityder till invandring; det är möjligt att negativa attityder till invandring i sig skulle kunna leda till ökad oro för landets ekonomi, sociala sammanhållning och säkerhet.

Referenser

- SCB (2004). Efterkrigstidens invandring och utvandring. Sveriges statistiska centralbyrå (SCB): Demografiska rapporter 2014 (5). Hämtad från: https://www.scb.se/statistik/_publikationer/be0701_1950i02_br_be51st0405.pdf
- SCB (2018). Många nya medborgare under 2016. Sveriges statistiska centralbyrå (SCB): *Statistiknyhet*. Hämtad från: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/statistiknyhet/medellivslangder-hushallsstatistik-asylosokande-m.m.-2016/>
- Arango, J. (2013). Exceptional in Europe? Spain's experience with immigration and integration. Report from Migration Policy Institute, hämtad från: <https://www.migrationpolicy.org/research/exceptional-europe-spains-experience-immigration-and-integration>
- Berg, L. & Spehar, A. (2013). Swimming against the tide: Why Sweden supports increased labour mobility within and from outside the EU. *Policy Studies*, 34(2), 142–161.
- Bucken-Knapp, G. (2009). Defending the Swedish model: Social Democrats, trade unions, and labor migration policy reform. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Canetti, D., Snider, K., Pedersen, A. & Hall, B. (2016). Threatened or threatening? How ideology shapes asylum seekers' immigration policy attitudes in Israel and Australia. *Journal of Refugee Studies*, 29(4), 583–606.
- Card, D., Dustmann, C., & Preston, I. (2012). Immigration, wages, and compositional amenities. *Journal of the European Economic Association*, 10(1), 78–119.
- Crawley, H. & McMahon, S. (2016). Beyond fear and hate: Mobilising people power to create a new narrative on migration and diversity. Report published

- by the Centre for Trust, Peace and Social Relations, Coventry University. Hämtad från: <https://www.benjerry.co.uk/files/live/sites/uk/files/our-values/Beyond-Fear-and-Hate-v1.5-FINAL.pdf>
- Dempster, H. & Hargrave, K. (2017). Understanding public attitudes towards refugees and migrants. Overseas Development Institute: Working Paper 512. London: Overseas Development Institute. Hämtad från: <https://euagenda.eu/upload/publications/untitled-92767-ea.pdf>
- Doherty, B. (2015). Call me illegal: The semantic struggle over seeking asylum in Australia. Paper published by the Reuters Institute for the Study of Journalism, University of Oxford. Hämtad från: https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2017-10/Call_me_illegal_The_semantic_struggle_over_seeking_asylum_in_Australia_0.pdf
- Esses, V., Hamilton, L., & Gaucher, D. (2017). The global refugee crisis: Empirical evidence and policy implications for improving public attitudes and facilitating refugee resettlement. *Social Issues and Policy Review*, 11(1), 78–123.
- Greenaway, K., Louis, W., Hornsey, M., & Jones, J. (2014). Perceived control qualifies the effects of threat on prejudice. *British Journal of Social Psychology*, 53(3), 422–442.
- Green-Pedersen, C. & Odmalm, P. (2008). Going different ways? Right-wing parties and the immigrant issue in Denmark and Sweden. *Journal of European Public Policy*, 15(3), 367–381.
- Heath, A. & Richards, L. (2016). Attitudes towards immigration and their antecedents: Topline results from round 7 of the European Social Survey. In the *ESS Topline Results Series*, 7. Hämtad från: https://www.europeansocialsurvey.org/docs/findings/ESS7_toplines_issue_7_immigration.pdf
- Herreros, F. & Criado, H. (2009). Social trust, social capital and perceptions of immigration. *Political Studies*, 57(2), 337–355.
- Hinnfors, J., Spehar, A., & Bucken-Knapp, G. (2012). The missing factor: Why social democracy can lead to restrictive immigration policy. *Journal of European Public Policy*, 19(4), 585–603.
- IOM (2015). How the world views migration. Rapport från International Organization for Migration (IOM), hämtad från: https://publications.iom.int/system/files/how_the_world_gallup.pdf
- Ivarsflaten, E. (2005). Threatened by diversity: Why restrictive asylum and immigration policies appeal to Western Europeans. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 15(1), 21–45.
- Migrationsverket (2018). *Översikt av beviljade arbets- och uppehållstillstånd åren 2005–2015*. Hämtad från: <https://www.migrationsverket.se/download/18.2b6f7de914c17a2ed265510/1485556054814/%C3%96versikt-2005-2015.pdf>
- Odmalm, P. (2011). Political parties and ‘the immigration issue’: Issue ownership in Swedish parliamentary elections 1991–2010. *West European Politics*, 34(5), 1070–1091.

- O'Rourke, K. & Sinnott, R. (2006). The determinants of individual attitudes towards immigration. *European Journal of Political Economy*, 22(4), 838–861.
- Quillian, L. (1995). Prejudice as a response to perceived group threat: Population composition and anti-immigrant and racial prejudice in Europe. *American Sociological Review*, 60(4), 586–611.
- RIR (2016). Ett välfungerande system för arbetskraftsinvandring? Rapport från Riksrevisionen (RIR). Hämtad från: <https://data.riksdagen.se/fil/2185CA8C-E1F6-4955-A8AD-F5629BE7CD9B>
- Rustenbach, E. (2010). Sources of negative attitudes toward immigrants in Europe: A multi-level analysis. *International Migration Review*, 44(1), 53–77.
- Schemer, C. (2012). The influence of news media on stereotypic attitudes toward immigrants in a political campaign. *Journal of Communication*, 62(5), 739–757.
- Schlueter, E. & Wagner, U. (2008). Regional differences matter: Examining the dual influence of the regional size of the immigrant population on derogation of immigrants in Europe. *International Journal of Comparative Sociology*, 49(2–3), 153–173.
- Semyonov, M., Rajjman, R., Tov, A., & Schmidt, P. (2004). Population size, perceived threat, and exclusion: A multiple-indicators analysis of attitudes toward foreigners in Germany. *Social Science Research*, 33(4), 681–701.
- Slothuus, R. & de Vreese, C.H. (2010). Political parties, motivated reasoning, and issue framing effects. *The Journal of Politics*, 72(3), 630–645.
- Strömbäck, J. & Theorin, N. (2018). Attityder till invandring: En analys av förändringar och medieeffekter i Sverige 2014–2016. Delegationen för migrationsstudier (Delmi), rapport 2018: 4.
- Stupi, E., Chiricos, T., & Gertz, M. (2016). Perceived criminal threat from undocumented immigrants: Antecedents and consequences for policy preferences. *Justice Quarterly*, 33(2), 239–266.
- Telhami, S. (2016). American attitudes on refugees from the Middle East. Washington, DC: The Brookings Institution.
- TENT (2016). Public perceptions of the refugee crisis. New York, NY: TENT Foundation. Hämtad från: https://www.tent.org/wp-content/uploads/2017/11/TENT_2016_ITALY_TRACKER_V4.pdf
- Wike, R., Stokes, B., & Simmons, K. (2016). Europeans fear wave of refugees will mean more terrorism, fewer Jobs. Washington, DC: Pew Research Center for the People & the Press.
- Zimmermann, K., Bauer, T., & Lofstrom, M. (2000). Immigration policy, assimilation of immigrants and natives' sentiments towards immigrants: Evidence from 12 Oecd-countries. *Swedish Economic Policy Review*, 7, 11–53.

